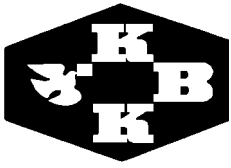

KISGRAFIKA

58. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.

Postacím: 2045 Törökbálint, Bartók Béla u. 2., internetcím: www.kisgrafika.hu

Szerkesztőbizottság: Palásthy Lajos, Vasné dr. Tóth Kornélia

Felelős kiadó: Antalné Tari Zsuzsanna ügyvezető; e-mail: titkar@kisgrafika.hu

Лев Григорьевич Бекетов (*Lev Grigorjevics Beketov, krími*) linómetszete, X3/3, 60×75

T A R T A L O M

Vasné dr. Tóth Kornélia: 60 éve történt... A KBK megalakulása a korabeli források tükrében

Vasné dr. Tóth Kornélia: Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban (Réthy István)

Vasné dr. Tóth Kornélia: In memoriam Nagy László Lázár (1935-2019)

Ürmös Péter: Könyvbemutató az OSZK-ban, 2018. okt. 3.

Ürmös Péter: Ex libris Pro Natura – kiállítás a Magyar Természettudományi Múzeumban

Padné Szabó Mária: Kapolcsi Kovács Csaba kiállítása

Zenei József: A jubiláló Bakacsi Lajos tárlata

HÍREK – EGYESÜLETI HÍREK

2019/1

**60 ÉVE TÖRTÉNT...
A KISGRAFIKA BARÁTOK KÖRE
MEGALAKULÁSA (1959)
A KORABELI FORRÁSOK TÜKRÉBEN**

Magyarországon nyugati mintára a XIX. század második felében indult meg az ex librisek (könyvjegyek) önálló grafikai lapként való gyűjtése, de mivel a századfordulóig hazánkban még nem működött egyesület, mindez nehéz vállalkozás volt, a régi ex librisek elfeledve, elszórta hevertek könyvtárak raktáraiban. A nem nagy számban előforduló gyűjtők az osztrák, ill. a német ex libris egyesületek keretében hódolhattak szenvedélyüknek.

Európában az ex libris egyesületek sorát az angliai Ex-libris Society nyitotta meg 1890-ben, majd 1891-ben Németországban,¹ 1893-ban Franciaországban, 1903-ban Ausztriában is megalakultak az első egyesületek.

Hazánkban 1903-ban megrendezésre került az *első magyar ex libris kiállítás* az Iparművészeti Múzeumban, Czákó Elemér szervezésében². Varjú Elemér (1873–1944) művelődéstörténész már 1895-ben hangsúlyozta az ex librisek, az ex libris gyűjtés művelődéstörténeti jelentőségét³, az 1903-as első magyar ex libris kiállítás kapcsán pedig leszögezte: „Az ex libris, magyarul könyvtárjegy épen azokhoz az apró emlékekhez tartozik, a melyeket mi magyarok mint nem eléggé tudományos valamit eddig csak mellőzésünkre tartottunk érdemesnek. Bizonyosan sokan vannak közöttünk, a kik nem ismerik, még többen, a kik, ha tudják micsoda, nem sejtik, mi haszna s célja van ez apró papirlapocskák gyűjtésének, fel nem foghatják, hogy foglalkozhatik velük valaki komolyan s különösen azt nem, miért rendeznek még kiállítást is belőlük.”⁴ A külföldet állította példának: „Külföldön jónevű bibliográfusok terjedelmes köteteket adtak már ki az exlibrisekről, számosan foglalkoznak összegyűjtésükkel, sőt exlibris-gyűjtők egyesülete is alakult, melynek már szaklapja is van.”⁵

Varjú Elemér és Rozsnyay Kálmán gondolataitól vezérelve, az ő nyomdokaikon haladva alapította meg Siklóssy László (1881–1951) író, ügyvéd, esztéta, műgyűjtő, művészettörténész, neves Budapest-kutató a *Szent György Céh Magyar Amatőrök és Gyűjtők Egyesülete grafikai szakosztályát* 1909-ben (ennek igazgatója lett), mely magára vállalta a hazai ex libris egyesület funkcióját.⁶ A céh által 1913-ban megrendezett nemzetközi ex libris kiállítás nagy lendületet adott a magyar ex libris ügyének. A céh működését az első világháború után, 1923-ban szüntette be.

Fery Antal fametszete, X2, op. 255 (1961), 57×80

Néhány évvel később, 1932-ben Budapest központtal megalakult a *MEGE, a Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete*,⁷ melynek életre hívója Nagy József, Arady Kálmán és Pinterits Tibor voltak. Elnökévé Lyka Károlyt választották. Az egyesület 1947 márciusában oszlott fel. A második világháború tehát újabb törést jelentett, számos művész emigrált, pl. Petry Béla, Németh Nándor, Buday György, Forbáth Alfréd. A monolitikus politikai rendszer idején hazánkban kevés volt a megrendelés, a gyűjtés akadozása miatt elsősorban az idősebb grafikusnemzedék foglalkozott a műfajjal, és az egyesület is csak évek múlva, 1959-ben alakult újjá, *Kisgrafika Barátok Köre* néven.

Fery Antal fametszete, X2, op. 173 (1960), 50×63

A megalakulás előzményeiről a következőket tudjuk: 1956-ban Réthy István összehívta az akkor ismert gyűjtőket a Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége helyiségébe, és a szövetség egyik szekciójaként tervbe vették az ex libris gyűjtők szakosztályának megalakítását, ám ez részben az 1956-os forradalmi események, részben Réthy István közel két évig tartó betegeskedése miatt félbemaradt.⁸ 1958 végén Réthy újabb szervezésbe fogott, Selmeczi Károly grafikus segítségével kapcsolatba lépett a Fiala Művészek Stúdiója egyik tagjával, Stettner Bélával. Az 1958-as ex libris pályázat sikerén is felbuzdulva Réthyék négyoldalas memorandumban fordultak a Stúdióhoz, melyben egy kisgrafikai kör alapítását kérelmezték.⁹ Tovább lépve kérvényt nyújtottak be a Képzőművészeti Szakszervezethez, mely felhatalmazást adott a kör megszervezésére, az előkészítést egy gyűjtőkből és grafikusokból álló előkészítő bizottságra ruházva. E bizottság első ízben 1959. február 15-én ült össze Réthyék lakásán, Budapesten, a II. kerület, Júlia utca 2/c-ben. Erre a szervező Réthy István és Stettner Béla nevében meghívást kapott: dr. Soó Rezső, dr. Arady Kálmán, dr. Illyés László, dr. Galambos Ferenc, Borz László; a Fiala Művészek Stúdiója, a Szövetség, a szakszervezet részéről: Csohány Kálmán, Csanády András, Gacs Gábor, Somogyi János grafikus, ill. festőművészek.¹⁰

Fery Antal fametszete, X2, op. 829a (1972), 37×55

Az előkészületek után 1959. április 25-én szombaton, délután ötórától tartott alakuló ülésen (a Művész Klub első emeleti könyvtár-olvasójában) ex libris gyűjtőkből és grafikusokból megalakult a *Kisgrafika Barátok Köre*, mely 76 taggal kezdte meg működését.¹¹ A szervezésben nagy részt

vállalt a régi gyűjtők közül Arady Kálmán, Illyés László és Réthy István. Az elnök Soó Rezső professzor, a művészeti vezető Stettner Béla, a titkár Réthy István lett. Az alapító tagok: dr. Arady Kálmán, Galambos Ferenc, dr. Illyés Sándor László, Nagy József, Réthy István, Reisinger Jenő, dr. Soó Rezső, Szentessy Flórián, Tompos Ernő, dr. Wiltner Sándor. A kör megalakulásáról 26 külföldi tagegyesületet levélben is tájékoztattak.

A tagok belépési nyilatkozatot töltöttek ki, melyen a név mellett a születési év, pontos cím és a foglalkozás, telefonszám szerepeltek. A KBK Irattárában őrzött belépési nyilatkozatok szövege tanúskodik arról, hogy a tagság kezdetben még nem járt díjszabással: „A megküldött tájékoztatóban foglaltak alapján belépek a Kisgrafikabarátok Köre tagjai sorába. A Művész Klub tagjaira vonatkozó szabályokat magamra nézve kötelezőnek ismerem el, valamint vállalom a tájékoztatóban részletezett feltételeket.”¹² Előírták, hogy „minden gyűjtőtárs köteles

Drahos István fametszete, X2, op. 626 (1965), 65×105

évenként egy ex librist, vagy alkalmi grafikát készíttetni a Kör művész tagjaival (szabad választás szerint), ami kb. 200 forint költséget jelent.”¹³ „A művésztagnak belépéskor kötelezik magukat arra, hogy évenként legalább 10 kisgrafikai lapot készítsenek el, valamint, hogy a Kör kisgrafikai kiállításain és pályázatain résztvevők.”¹⁴ E szabályozások a későbbiekben módosultak, bevezették például a tagdíjfizetést.

A Kisgrafika Barátok Köre 1990-ben (pontosabban a Fővárosi Bíróság 1989. november elseji végzésével)¹⁵ egyesületté alakult, egyúttal új nevet vett fel: Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület. Az egyesület megalakulásáról, ill. az alapszabály jóváhagyásáról az 1989. október 4-i közgyűlés résztvevői döntöttek.¹⁶ Az egyesület a mai napig tevékenyen fennáll.

A Kisgrafika Barátok Köre szerveződésének folyamatába, a megalakulás körülményeibe, a körbe való belépés feltételeibe adnak betekintést a következő, eddig még nem publikált, a KBK Irattárában¹⁷ fellelhető gépiratos források, levelezés 1959-ből, melyeket eredeti helyesírással adunk közre.

FORRÁSOK

1.

Az előkészítő bizottság levele a kisgrafikagyűjtőkhöz

Budapest, 1959. február 9.

Kedves Gyűjtőtárs!

Az ex libris és a kisgrafikagyűjtők a felszabadulás óta hiányát érzik egy olyan szervezetnek, amely a grafikus

művészeket és a kisgrafika gyűjtőket közelebb hozza egymáshoz és kibontakoztatna ismét egy olyan egészséges kisgrafikai életet, mint amilyen azelőtt volt.

1956 nyarán ugyan dr. Illyés László és Réthy István gyűjtők kezdeményezésére megindult egy szervezési folyamat, amely a MABÉOSZ¹⁸ keretén belül kívánta a kisgrafika iránti érdeklődőket egy táborba tömöríteni. – A megindulás kezdeti sikerei után részben az ellenforradalom közbenjötté, majd Réthynek közel két évig tartó betegsége miatt – aki a szervezést magára vállalta – megakad.

Múlt év tavaszán Réthy újabb akcióba fogott és memorandummal fordult a Fiatalok Studiójához a kisgrafikai kör létrehozása tárgyában. A Studio belső átszervezések miatt csak most foglalkozott a beadvánnyal és azt a Képzőművészek Szakszervezete elnöksége elé terjesztette. Az elnökség a javaslatot jóváhagyta és a megindulás előkészítését gyűjtőkből és grafikusművészekből összeállítandó előkészítő bizottságra ruházta.

A társaság a Művész Club keretén belül működne (tagdíj nincs). A Klub keretén belül állandó kiállítások rendezésével az új gyűjtők komoly értékű lapokkal való ajándékozásával és kisgrafikai évkönyv megjelentetésével stb. stb. kívánják a gyűjtők kedvét előmozdítani.

Ezen levéllel összehívott bizottság feladata lenne az előkészítés és megindulás letárgyalása. Kérjük, hogy ezen bizottság tagságát elfogadni szíveskedjék.

A bizottság ülését első ízben 1959. február 15-én vasárnap délután négy órakor tartja Réthy István II. Julia-u. 2/c (megközelíthető 5-ös busszal a Julia-utca sarkáig) u. a.lakásán.

Egyidejűleg meghívót küldtünk: dr. b. Soó Rezső egyetemi ny. r. tanár, dr. Aradi Kálmán főorvos, dr. Illyés László, dr. Galambos Ferenc Budapest, Borz László Esztergom – gyűjtőtársaknak, valamint a Fiatalok Studioja, a Szövetség, a szakszervezet részéről Csohány Kálmán, Csanády András, Gacs Gábor, Somogyi János grafikus, illetve festőművészeknek.

Megjelenésére és értékes tanácsaira, indítványaira, valamint közreműködésére okvetlenül számítunk.

Budapest, 1959. február 9.

Az előkészítő bizottság nevében:

Réthy István s. k.

Stettner Béla s. k.

gyűjtő

grafikus

Telefon: 161-242

2.

A Kisgrafika Barátok Köre Ideiglenes Intézőbizottsága

levele a gyűjtőtársakhoz

Budapest, 1959. április 14.

Kedves Gyűjtőtárs! Kedves Barátunk!

Örömmel értesítjük, hogy egy éves előkészítő munka után, még e hónap folyamán megalakul a Művész Klubban a Kisgrafikabarátok Köre (K.B.K.). Az előkészítő munkálatozat a régi gyűjtők közül dr. Aradi Kálmán, dr. Illyés László és Réthy István, a fiatal művészgenerációval karöltve végezték.

Terveink alapján a Körnek az eddig is gyűjtő művésztársak és a kisgrafikát művelő művészek lennének tagjai. A Kör alapítottsággal indul; az előkészítő bizottság javaslata alapján meghívott gyűjtőkkel és művészekkel, kik a Kör célkitűzéseit magukénak vallják és munkájában önként részt

kívánnak venni. A Kör-tagság nem jelent automatikusan Művészklub tagságot is.

Programm-tervezetünk a következő. (Kivonatosan!)

1./ A K.B.K. legfontosabb feladatának tekinti a magyar kisgrafikai élet kibontakozásának segítségét és állandó gondozását. E cél érdekében pályázatok kiírását, - kiállítások rendezését, - kisgrafikai évkönyv megjelentetését szorgalmazza.

2./ A gyűjtők és művészek között szoros barátság és kapcsolat teremtése klubdelutánok keretében.

3./ A művészbarátok táborának bővítése: a gyűjtőkedv fokozása és megkönnyítése jutalmazásokkal, kedvezményekkel; a gyűjtőtevékenység elősegítése cserelistákkal, valamint a külföldi kapcsolatok kimélyítése.

4./ A magyar kisgrafika ismertetése és propagálása bel- és külföldön.

Röviden ismertetjük a K.B.K. működési formáját is. A Művész Klubban (Budapest, VII. Kertész-utca 36) annak klubszabályai alapján, két hetenkénti klubnapokon találkoznak. (A klubba való belépést lehetővé fogjuk tenni.) A Kör feladataiból

Fery Antal fametszete, X2, op. 1330 (1978), 97×70

adódó közös ügyek intézését egy választott (jelenleg ideiglenes) Intéző Bizottság látja el. Eddigi formától eltérően: tagdíj nincs, ezzel szemben minden gyűjtőtárs köteles évenként egy ex librist, vagy alkalmi grafikát készíttetni a Kör művész tagjaival (szabad választás szerint), ami kb. 200 forint költséget jelent. Tudjuk, hogy ez a kötelezettség az egyes tagokra nézve megterhelést jelent és ezért a K.B.K. igyekszik e tekintetben is könnyíteni helyzetükön és lehetőséget teremt az összeg 3-4 részletben való megfizetésére. A meginduláskor belépő tagoknak a következő kedvezményt nyújtjuk: a művésztagnak által megtervezett ex librisek közül minden belépő választhat egy kisgrafikát (kivitelezés után ducall együtt) 50.- forint térítés ellenében.

A művésztagnak belépéskor kötelezik magukat arra, hogy évenként legalább 10 kisgrafikai lapot készítsenek el, valamint, hogy a Kör kisgrafikai kiállításain és pályázatain résztvesznek.

Kérjük, hogy a csatolt jelentkezési ív kitöltésével lépjen be a K.B.K. alapító tagjai közé és közölje velünk azon kisgrafika barátainak címét, akiket a Kör számára megnyerhetünk, hogy azoknak tájékoztatónkat ugyancsak megküldhessük.

Együttal közöljük, hogy az Intéző Bizottság a Kör megalakulására és első összejevetelére 1959. április 25 (szombat) délután 5 óráttüzte ki a Művész Klub első emeleti könyvtár-olvasójában.

Kérjük, hogy ezen alakuló ülésen, mint alapító tag okvetlenül megjelenni sziveskedjen.

Levelezési cím: Művész Klub K.B.K. Budapest, VII. Kertész-utca 36.

Budapest, 1959. április 14.

Baráti üdvözzel:

Kisgrafikabarátok Köre

Ideiglenes Intéző Bizottsága

Belépni szándékozó gyűjtőtársainkat kérjük, hogy a mellékelt belépési nyilatkozatukat az alakuló ülés időpontjáig fent megadott címre elküldeni sziveskedjenek!

3.

A KBK előkészítő bizottsága művész tagjainak levele a művészekhez

Budapest, 1959. április 14.

Kedves Barátom!

Mint a mellékelt tájékoztatóból láthatod, a Kisgrafikabarátok Köre különös súlyt helyez a mai magyar kisgrafika ápolására és minden ténykedése az alkotó művészek munkájának eredményességére irányul. Nem kell különösképpen hangsúlyoznunk, hogy a Kör működésének egyik alapvető feltevéte a művésztagnak alkotó munkája lesz. Művésztagnak nevelése, a meglévők izlésének fejlesztése elsősorban a művészek feladata. A Kör baráti és ilyen irányu munkájában különösen számítunk Rád, mint az alapító művésztagnak egyikére.

Gyűjtőbarátaink többsége máris komoly gyűjteménnyel rendelkezik, érdeklődnek a mai, különösen a fiatal grafikusok alkotása iránt és jórészt nekik köszönhető, hogy a fiatal művészek kisgrafikát is alkotnak ma. A tavalyi Studio ex libris pályázat sikere teszi indokolttá, hogy ez a kezdeményezés egészséges kisgrafikai életet fog eredményezni és a sokéves sorvadás után a kisgrafika is, de a művésztagnak mozgalmá is új életet kezdhet.

Ezért kérünk, amennyiben vállalod a tagságot, készíts ex libris, vagy alkalmi jellegű (emléklap) kisgrafikai tervet (rajz) hogy az indulásra az alapító gyűjtőtagnak választékuk legyen a tájékoztatóban közölt kedvezmény igénybevitelére. E tervet kérjük április 24. péntek d.u. 3-5 óra között leadni a Művész Klub titkárságán (paszpartuzva!). A kivitelezés Általad elgondolt módját külön tüntesd fel a rajzon, illetve terven.

Külön megkérünk, ha van kész, illetve kivitelezett kisgrafikád, úgy azt ugyancsak a fenti időpontban bocsásd a Kör rendelkezésére. Ugyanis már a meginduláskor egy kis kiállítást kívánunk rendezni a Művész Klub Könyvtár-olvasójában és ha elegendő anyagunk lesz, akkor a Szövetség előtti teremben is. Keretezni nem kell a munkákat, csupán egységes 40x50-es paszpartuba helyezd el a levonatokat. – E kiállításon keresztül mutatkozhatnánk be a gyűjtőknek.

Tájékoztatásul közöljük gyűjtőtársaink érdeklődési területét: ex librisek, alkalmi kisgrafika (házassági, születési, meghívó stb.) művész önarcképek, emléklapok (évfordulók,

alkalmi), újévi, karácsonyi üdvözlő lapok. Valamennyi a rendelő, illetve a gyűjtő nevével és felirattal ellátva. A kivitelezés technikája a sokszorosított grafika valamennyi ágában (fametszet, rézkarc, litográfia stb.) egy, vagy több ducról nyomva. Szokásos a klisényomatok gyűjtése is.

A K.B.K. munkája sok erkölcsi sikert szerezhez¹⁹ a mai magyar grafika művelőinek, megismertetheti alkotásaikat a külfölddel, és a régi magyar kisgrafikai eredmények alapján kialakult jó hírünket csak öregbítheti működése. Ezért főleg erkölcsi – ideiglenesen még legvérmesebb elképzelésünk alapján sem anyagi – sikereket várunk a Kör működésétől.

Képzőművészeti szervezeteink felé külön javaslatot nyújtottunk be a kisgrafika fejlesztését és a művészek rendeléssel való ellátását szolgáló gazdasági intézkedésekre vonatkozóan. Reméljük sikerül elérni, hogy művésztagjaink a kisgrafikával komolyan, anyagi hátrány nélkül tudnak a jövőben foglalkozni. Erre vonatkozó terveinket, valamint a már eddig folytatott tárgyalásaink eredményét az alakuló ülésen részletesen fogjuk ismertetni.

Már a Kör megindulásánál számítottunk alkotó, baráti támogatásra és kérjük segítségét. Alakuló ülésünkön jelenlétre feltétlenül számítottunk. (1959. április 25, szombat délután 5 óra, Művész Klub I. emeleti olvasó-terem.)

Budapest, 1959. április 14.

Baráti üdvözzellet:

K.B.K. előkészítő bizottságának
művész tagjai

4.

A Kisgrafika Barátok Köre elnöksége levele a gyűjtőtársakhoz

Budapest, 1959. május 5.

Kedves Gyűjtőtárs!

A Kisgrafika Barátok Köre 1959 április 25-én tartott alakuló ülésén ismertették a K.B.K. programját. – A jelenlevő egyik gyűjtőtárs felszólalása szerint olyan zuhatagban kapták a programot a nyakukba, hogy annak megemésztéséhez és átgondolásához idő kell. Ezért kérte, hogy a Vezetőség írásban közölje a tagsággal a programtervezetet, hogy azt kellően átgondolva, felkészülten vehesse a Vezetőség tárgyalás alá.

Ennek a kívánságnak teszünk eleget, amikor az alábbiakban közöljük a K.B.K. célkitűzéseit és kérjük i. t. Gyűjtőtársat, hogy tervezetünkre vonatkozó észrevételeit a legközelebbi klub-napon (május 27-én, szerdán délután 6 órakor a Művész Klubban) tartandó összejövetelünkön személyesen, vagy írásban megtenni sziveskedjék.

I. A K.B.K. főbb feladatának a következőket jelöli meg:

1./ A magyar kisgrafikai élet kibontakozását segíti és állandóan gondozza. E célból a Képzőművészeti Alappal karöltve minden évben kisgrafikai pályázatot hirdet, a műfaj minden ágában szabadon kivitelezett alkotásokra. A pályázat anyagából kiállításokat rendez a Műcsarnokkal közösen. Az év legjobb kisgrafikáiból pedig minden évben egy művészi kivitelű évkönyv kiadását szorgalmazza. A KBK megbízásos alapon művésztagjaitól hazánk és a nemzetközi haladó mozgalmak emlékéit és évfordulóit megörökítő művészi kivitelű lapokat rendel. (Nyilvános pályázati alapon.)

2./ A KBK a gyűjtők és művészek közötti barátság, az alkotást elősegítő szoros kapcsolatok következetes kezdeményezője és elősegítője. Vagyis a rendszeres klubnapon találkozásokon kívül a műterem és gyűjtemény látogatásokat is megszokottá teszi. Ezzel úgy a gyűjtő, mint a művésztagok ismeretének és munkájának termékeny bővítését szolgálja.

3./ A KBK egyik legfontosabb feladata a művészetkedvelők taborának bővítése, új gyűjtőtagok nevelése a dolgozók köréből és mindezek izlésének állandó javítása. E cél érdekében a kör tagjainak gyűjtőkédvét különböző kedvezményekkel kívánjuk fokozni. A művésztagok által készített kisgrafikákat kedvezményes áron szerezhetnék meg gyűjteményük gyarapítására. A legeredményesebb gyűjtőtagok jutalomlapokat kapnak és a kör profilját érintő kiadványokhoz is kedvezményes áron juthatnak hozzá. Évente kiadja a KBK teljes tag- és művészlistáját (cserelista) és ezt, külföldi cseretársait is beleértve, szétjuttatná az érdeklődőknek. A csere-tevékenységet gátló objektív nehézségeket igyekezne kiküszöbölni. Propaganda tevékenységet is folytatna a gyűjtők számának gyarapítására érdekében.

4./ A magyar kisgrafika eredményeinek ismertetése és

Fery Antal fametszete, X2, op. 373 (1964), 80×67

propagálása bel- és külföldön. A sajtóban ismertető cikkeket szorgalmaz a kisgrafikáról, a gyűjtésről, kiállításairól és általában munkájáról. Tagjainak kötelessége külföldi cseretársaival megismertetni az új magyar kisgrafikát, a külföldi testvéregyesületekkel kapcsolatot teremteni és így újabb barátokat nyerni meg a magyar művészetnek. A KBK egy központi gyűjtemény alapját rakja le klubjában, mely a magyar kisgrafika minden ezután születő (művészileg számba jöhető) darabját nyilván tartja. Ez a gyűjtemény lenne minden ismertető és népszerűsítő tevékenység alapanyaga. Fenti feladat végrehajtásában a KBK számít a gyűjtők öntevékenységre és ennek segítségét kötelességének tekinti.

II. A főbb feladatok teljesítésének érdekében a KBK a Magyar Képzőművészek Szövetségének, a Művelődésügyi Minisztérium Képzőművészeti Osztályának és a Képzőművészek, Iparművészek Szakszervezetének állandó támogatását és elvi segítségét igényli, a fentemlített szervek felügyeletét természetesnek tartja.

III. A kör gyűjtőtagságának joga: a klubnapokon résztvenni, a kedvezményeket igénybe venni és a kör által teremtett min-

den további lehetőséget saját gyűjtőtevékenységének hasznára fordítani. (Duc nyomtatás, kiadványok, kiállítások stb.)

A kör gyűjtőtagságának kötelességei: A programtervezetben foglalt feladatokból öntevékenyen részt vállalni, kötelező az évkönyv megvásárlása és lehetőleg évente egy kisgrafika rendelése a kör bármely művésztagjától.

A kör művésztagságának joga a kör kiállításain (művészi színvonal alapján) résztvenni, a kör által kezdeményezett munkaalkalmakból részt vállalni.

A kör művésztagságának kötelessége évente tiz kisgrafikai lapot alkotni, a pályázaton résztvenni. Meghatározott feltételek alapján valamennyi kisgrafikai lapját a kör gyűjtőtagságának rendelkezésére bocsátja.

Valamennyi KBK tag kötelessége a Művész Klub szabályait betartani.

Budapest, 1959. május 5.

Kisgrafika Barátok Köre

Elnöksége

Dr. Illyés Sándor László s. k. Réthy István s. k.
ü. v. elnök titkár

5.

Belépési nyilatkozat Sterbenz Károly grafikus nevére

Budapest, 1960. október 28.

Belépési nyilatkozat

A megküldött tájékoztatóban foglaltak alapján belépek a Kisgrafikabarátok Köre tagjai sorába. A Művész Klub tagjaira vonatkozó szabályokat magamra nézve kötelezőnek ismerem el, valamint vállalom a tájékoztatóban részletezett feltételeket.

Név . . . Sterbenz Károly
Szül.év . . . 1901 . . . Foglalkozás . . . festő : grafikus
Foncsok cím . . . Sopron Ferencai u. 50.
Telefon . . .
Budapest, 1960 október 28.

Sterbenz Károly
aláírás

1 V. TÓTH Kornélia: *Az ex librisek művelődéstörténeti jelentősége, szerepváltozása a possessorok vonatkozásában*, Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2011/8. sz., 54.

2 A kiállított ex librisekről lásd *Az Országos Iparművészeti Múzeum ex libris kiállításának katalógusa*, szerk. CZAKÓ Elemér, Országos Iparművészeti Múzeum, Bp. 1903.

3 VARIJÚ Elemér: *Magyar könyvgyűjtők ex librisei*, Magyar Könyvszemle, 1895/3. sz. 194–195.

4 VARIJÚ Elemér: *Az Iparművészeti Múzeum ex-libris kiállítása (első közlemény)*, Magyar Könyvszemle, 1903. júl.–szept., 235–236.

5 VARIJÚ Elemér: *Magyar könyvgyűjtők ex librisei*, Magyar Könyvszemle, 1895/3. sz. 194.

6 HORVÁTH Hilda: *Magyar ex librisek 1525–1985.*, Magyar Bibliofil Társaság, Budapest, 1985., 14.

7 RÉTHY István: *Tíz éves a Kisgrafika Barátok Köre 1959–1969*, Kisgrafika Értesítő, 1969. április, 538.

8 RÉTHY István és STETTNER Béla levele az előkészítő bizottság tagjaihoz, 1959. február 9., KBK Irattár

9 RÉTHY István: *Tíz éves a Kisgrafika Barátok Köre 1959–1969*, Kisgrafika Értesítő, 1969. április, 538.

10 RÉTHY István és STETTNER Béla levele az előkészítő bizottság tagjaihoz, 1959. február 9., KBK Irattár

11 RÉTHY István – Dr. Soós Imre: *A KBK húsz éve*, Kisgrafika 1979/1–2. sz., 4.

12 *Belépési nyilatkozat Réthy István nevére*, 1959. április 18., KBK Irattár

13 *A Kisgrafikabarátok Köre Ideiglenes Intézőbizottsága levele a gyűjtőtársakhoz*, 1959. április 14., KBK Irattár

14 *A Kisgrafikabarátok Köre Ideiglenes Intézőbizottsága levele a gyűjtőtársakhoz*, 1959. április 14., KBK Irattár

15 *Végzés*, A KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesületet a Fővárosi Bíróság 6. Pk. 60596/1. számon vette nyilvántartásba. 1989. november 1., KBK Irattár

16 *A KBK Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület 1989. október 4-i közgyűlésen elfogadott, és a 2001. január 20-án módosított alapszabály egységbe foglalt szövege*, KBK Irattár

17 A KBK Irattár anyaga a KBK hivatalos székhelyén, a mindenkor titkárnál kerül megőrzésre. (Jelen kutatáshoz az anyagot a KBK hajdani titkára, Palásthy Lajos szolgáltatta, az irattár akkoriban a Budapest XII., Városküti köz 2/c alatt volt.)

18 Magyar Bélyeggyűjtők Országos Szövetsége

19 Helyesen: szerezhethet

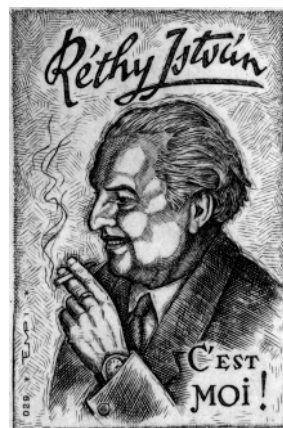
Összeállította: Vasné dr. Tóth Kornélia

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

RÉTHY ISTVÁN

(1909–1988)

110 éve, Kunhegyesen született Réthy István, a KBK egykori titkára. Debrecenben végzett jogot, ott lett ügyvéd. 1944-ben költözött fel Budapestre, a Ganz Villamossági Műveknél helyezkedett el, itt dolgozott egészen nyugdíjazásáig. A debreceni Ajtósi Dürer Céh, a budapesti székhelyű Magyar Exlibrisgyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete, ill. ennek jogutódja, a Kisgrafika Barátok Köre egyik alapító tagja. 1959–1979-ig végezte a KBK titkári teendőit, szervezett, népszerűsített, rengeteget levelezett, tartva a kapcsolatot a grafikusokkal és gyűjtőkkel, a vidéki (pécsi, debreceni, szegedi, ceglédi stb.) gyűjtőegyesületekkel is. Részt vett több nemzetközi ex libris kongresszuson, például Krakkóban, Helsingörben, Bledben, Lisszabonban. Az 1970-es budapesti FISAE XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszusnak titkára is volt, Semsey Andor elnök mellett.

Tempinszky István rézmetszete,
C2, op. 29, 55×35

Kezdetben, 1932-ig inkább bélyeggyűjtéssel foglalkozott. Nagy József debreceni kollégiumigazgató – neves ex libris gyűjtő – ismertette meg közelebről a könyvjegy műfajával, általa vált gyűjtővé. Gyűjteménye darabjaival már 1935 decemberében részt vett az Ajtósi Dürer Céh kiállításán a Déri Múzeumban. 1936-tól, Békés István lemondása után ellátta a céh titkári teendőit.

Több kiadványt is megjelentetett, 1936-ban saját költségén a kezdő Selmeczi Skonda Károly 50 exlibrisét, Békés István előszavával, 100 számozott példányban. Ezt követte 1937-ben a Menyhárt József könyvjegyeit tartalmazó mappa, 200 számozott példányban, kétféle változatban.

Ex libris gyűjteménye az 1980-as évek elejére kb. 15 ezer darabosra bővült. Csak olyan lapokat gyűjtött, amelyek érték az általa felállított művészi és technikai mértéket. Ezt igazolja a Kisgrafika folyóirat 1977-es cserelistáján szereplő szöveg is: „Csak első osztályú lapokat gyűjt! Amatőr lapokat nem kér!” Kedvenc művészei közt a következőket sorolja fel saját gyűjteményéről nyilatkozva: Hanns Bastanier, Otthans Beier, Bordás Ferenc, Nicolaas Bulder, Karl Blossfeld, Bruno Bramanti, Max Brüning, Albert Decaris, Drahos István, Valentin Le Champion, Fery Antal, Michel Fingesten, Füle

Константин Степанович Козловский (*Konsztantyin Sztjeperanovics Kozlovszkij, kijevi*) *fametszete, X2, op. 226, 85×65*

Mihály, Frank-Ivo van Damme, Gál Ferenc, Gerard Gaudaen, Dirk van Gelder, Walter Helfenbein, Horváth Endre, Maarten de Jong, Anatolij Kalasnyikov, Kékesi László, Max Kislinger, Antanas Kmieliauskas, Emil Kotrba, Tranquillo Marangoni, Nagy Árpád Dániel, Nagy Zoltán, Rose Reinhold, Karl Ritter, Pam Georg Rueter, Sepp Frank, Jacobus Willem van Rossum, Carl Streller, Friedrich Teubel, Karl Völker, Hubert Woyty-Wimmer, Italo Zetti, Jan Zwiers stb. A szűkös tárolási lehetőségek miatt az ex libris szakirodalomból csak a könyv alakban megjelenteket és az oeuvre-listákat gyűjtötte.

Saját névre szólóan 1975-ig 297 lapot készítettet, kb. harminc hazai és külföldi művésszel. Gyűjtőszervezetét igazolja, hogy a II. világháború alatt tönkrement 25.000 darabos gyűjteménye pótlását újrazekzdte, ismét eljutott a kb. 15.000 darabig, minőségi lapokkal. A cserejegyzékek tanúságai alapján gyűjtőköre az általános témájú lapok mellett híres embereket bemutató grafikák, don Quixote-, kutya- és macskaábrázolások, zenei témák, ill. vasútmodellábrák. Utóbbi gyűjtőkör

Евгений Николаевич Туханович (*J. Ny. Tyihanovics, minszki*) *linómetszete, X3, 75×56*

azzal magyarázható, hogy Réthy szenvedélyes terepasztalvasutas volt. Ex libriseket szép népi tányérokért, bokályokért, butéliákért is elcserélt, ha valaki azokkal tudta viszonzni a küldeményt. A nevére ex librist készítő magyar grafikusok közül említendő: Menyhárt József, Drahos István, Fery Antal, Bordás Ferenc, Stettner Béla, Varga Mátyás, Kertes-Kollmann Jenő, Kass János, Vertel József, Nagy Arisztid, Rákóczy Ferenc, Tavasz Noémi, Várkonyi Károly stb. A külföldiek közül dominálnak a németek, osztrákok, lengyelek és az oroszok: Hans Wetzig, Fritz Kühn, Gertraud Reinberger, József Szuszkiewicz, Małgorzata Korolko, Jevgenij Nyikolajevics Tyihanovics, Jevgenij Nyikolajevics Goljakovszkij, Anatolij Kalasnyikov, Konstantin Kozlovskij, German Ratner. Többségük szerepel a Réthy István által vezetett emlékkönyvben is, melyet minden jelesebb alkalomra magával vitt, és a találkozások emlékére a nála megforduló grafikusokkal, gyűjtőkkel is belejegyeztetett, rajzoltatott. Többször fotók is készültek. Ezen írások, képek is bizonyítják Réthy széleskörű nemzetközi kapcsolatait, ismertségét.

A grafikai sorozatok közül kiemelném az orosz J. Ny. Tyihanovics által Réthy István nevére készített, híres magyar emberek – például II. Rákóczi Ferenc, Liszt Ferenc – portréit ábrázoló ex libriseket. Sajátos egységet képeznek a vasutas könyveibe alkotott könyvjegyek, Rákóczy Ferenc és a lengyel Małgorzata Korolko munkái. Emellett gyakoriak az életképek, tájképek, a népies motívumok, a nőalakok, és foglalkozására utalóan a paragrafus. A nevezetes helyszínek közül a Debreceni Református Nagytemplom és a Hortobágy látható a lapokon. Az eseményekre példa az 1966-os Eszperantó Világkongresszus (Esperanto Mondkongreso). A nevére készített kongresszusi lapok betekintést nyújtanak az 1953-tól évente, majd 1962-től két évente rendezett nemzetközi ex libris kongresszusok világába. Kertes-Kollmann Jenő az 1968-as comói és az 1970-es budapesti ex libris kongresszusra is alkotott számára könyvjegyet. Utóbbi budapesti montázkép a Parlamenttel, a Lánchíddal, a Várral, a Gellért-heggyel. Stettner Béla 1970-es lapján Réthy profilja látható, ezen mint a FISAE (Fédération International des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris) titkára szerepel: „Ex libris Réthy István FISAE titkár, Hongrie, Budapest XIII. NELK '70”. Ez az ex libris fellelhető a kongresszusra megjelentetett „Az ex libris művészei II.” (1970) c. kiadványban is. Az 1970-es budapesti XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus november 9-i egri kirándulása emlékére is készült egy grafika, az egri minarettel.

Réthy saját ex libris anyagáról többször tartott előadást, 1962-ben például Menyhárt József fametsző művészetéről. Gyűjteménye darabjai több alkalommal bemutatásra kerültek

XIII. Nemzetközi Ex libris Kiállítás megnyitója (1970), balról a harmadik Réthy István, a bal szélen Stettner Béla, jobb szélen Reisinger Jenő

a KBK klubdelutánjain, 1967 májusában Gerard Gaudaen grafikus fametszetei. Zenei vonatkozású grafikáit Szegeden állították ki 1973-ban.

Réthy felesége, Réthy Istvánné Baka Júlia, és a többi családtag részére is szólnak ex librisek, alkalmi grafikák.

Réthy István teljes kisgrafikai gyűjteménye sorsáról annyit tudunk, hogy ex librisei sajnálatos módon kiadásra kerültek, egy részük külföldre. A KBK titkáraként folytatott levelezését, melyet Budapestről a II. kerületi Júlia utca 2/c-ből bonyolított, és a többi, KBK-val kapcsolatos dokumentumanyagot a mai napig a KBK Irattára őrzi, az aktuális titkár székhelyén. Réthy munkássága nem volt hiábavaló, a Kisgrafika Barátok Köre 1959 óta, immár 60 éve töretlenül fennáll!

24.-27. AUGUST 1972

Константин Константинович Козловский (*Konsztantyin Konsztantjinovics Kozlovskij, kijevi*) fametszete, X2, op. 255, 132×93

Irodalom

1961. évi cserejegyzék, Kisgrafika Barátok Köre, Budapest, 1961. (különnyomat), 5.

ARATÓ Antal, dr.: *Kisgrafika a közgyűjteményben*, Kisgrafika, 1995/3. sz., 7. *Az ex libris művészei II.*, Fédération Internationale des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris, szerk. GALAMBOS Ferenc, KBK, Budapest, 1970 (számozatlan oldal)

B[ÉLLE]y P[ál]: *Megrendelésre, személyre szólóan*, B.Ú.É.K. műalkotásokon, Magyar Hírlap, 1974. jan. 2., 4. (A cikk írója: *byp* álnéven Béllay Pál)

Cserelista, Kisgrafika, 1977/3. sz., belső címlap
Jegyzőkönyv a XIII. Nemzetközi Ex libris Kongresszus alkalmából, a FISAE tagegyesületek delegációinak ülése, Fészek klub, 1970. november 6., KBK Irattár

Meghívó 1967. május 3-ra, KBK Vezetőség, Budapest, 1967. április 18., KBK Irattár (Gerard Gaudaen fametszetek bemutatása, Réthy gyűjteményéből)

Meghívó, 1962. január 3. Réthy István előadása Menyhárt Józsefről a Fészek Művészklubban, 1961. dec. 20., KBK Irattár

PALÁSHY Lajos: *Búcsú Réthy Istvántól*, Kisgrafika, 1988/3. sz., 6–7.

Pótlás a cserejegyzékhez, *Új tagok*, MEGE Kisgrafika, 1938/1. sz., 12.

RÉTHY István: *Miért lettem és vagyok exlibris-gyűjtő?*, Kisgrafika különszám 1994, 27–28. és Kisgrafika, 1975/1. sz., 25–28.

Réthy István köszöntése, Kisgrafika, 1982/1. sz., 41. (a szerkesztőbizottság cikke)

Réthy István levelezése a KBK titkáraként Budapest II. kerületből, a Júlia u. 2/c-ből, KBK Irattár

Rövid életrajz, Kisgrafika, 1988/3. sz., 7.

Soó Rezső, BEREI: *Az Ajtósi Dürer Céh grafikai kiállításai*, Magyar Exlibris, 1936/1. sz., 1–7. (Hozzáfűzve a kiállítási katalógus is, 1–8.)

Szűz Rezső: *A debreceni bibliofilia 1920–1944 között*, In: *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve 1965*, Debrecen, 1966., 344., https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_HAJB_DERI_1965/?pg=357&layout=s&qery=Reisinger%20Jen%C5%91

Vasné dr. Tóth Kornélia

IN MEMORIAM NAGY LÁSZLÓ LÁZÁR (1935–2019)

Nagy veszteség érte a hazai és nemzetközi kisgrafikai életet, 2019. január 12-én elhunyt Nagy László Lázár ceglédi grafikusművész. Mint embert és mint művészt is nagyra tartottam, tartották sokan. A világhírű művészt és munkásságát szeretet és értő figyelem övezte hazánkban és külföldön egyaránt.

Hosszú időn át tartó, és nagy fájdalommal járó betegség vitte el közülünk. Élete utolsó időszakát nagy testi és lelki csaták közt élte le. Mindezek közt azonban erőt adott számára a rá irányuló figyelem, érdeklődés. Még jó egészségnek örvendett, amikor a segítségével összeállítottam egy, a kisgrafikai életművét, kiállításait bemutató kiadványt. E munka során több mint 700 opusszámmal jelölt kisgrafika került elő, mely bizonyítéka nagy munkabírásiának, kisgrafikák iránti elkötelezettségének. Alkotásainak megbecsültségét mutatja, hogy e lapok nem a fiókokban és a megrendelők asztalán heverték a mai napig, művei több száz kiállításon szerepeltek hazánkban kívül külföldön is, Cegléd, Budapest mellett Gyula, Szeged,

Nagy László Lázár fametszete, X2, op. 480 (1986), 95×83

Szolnok, Kecskemét, Pécs, Tata, Ajka, Debrecen, Albertirsa, Túrkeve, külföldön Barcelona, Madrid, Alcalá de Henares, Helsingør, Chrudim, Lugano, Sint-Niklaas, Róma, Milánó, Kronach, Weimar, Zacatecas, Guadalupe, Oszaka, Amman, Isztambul, Naantali, Gliwice stb. városokban. Ezekről is számot ad a kötet, mely nemrég, a 2018-as 89. ünnepi könyvhétre jelent meg „Nagy László Lázár kisgrafikai világa” címmel. Az országos Széchényi könyvtárbeli, október 3-ai bemutatót követve október 11-én egy ceglédi összegző kiállítás Nagy László Lázár grafikáiból „Don Quijote Cegléden” címmel. Ekkor még utoljára találkozhattam vele... Együtt dedikáltunk...

Úgy gondolom, a „Nagy László Lázár kisgrafikai világa” c. kötet méltó főhajtás a művész, a céljait töretlenül megvalósító ember előtt. Ahogy az OSZK-s könyvbemutatón is idéztem József Attila örökérvényű szavait: „Légy egy fűszálon a pici él / S nagyobb leszel a világ tengelyénél.” Számomra ezt jelenti a művész munkássága...

Emlékét örökre szívünkben őrizzük!

Vasné dr. Tóth Kornélia

KÖNYVBEMUTATÓ AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN, 2018. OKTÓBER 3.

*Vasné Dr. Tóth Kornélia: Nagy László Lázár kisgrafikai világa
(Részlet a bemutató szövegéből)*

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Vendégek!

Az ex libris műfajával foglalkozó szakirodalom egy újabb forrásértékű művel gyarapodott ebben az évben. Szerzője Vasné dr. Tóth Kornélia nyelvész, tudományos kutató, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos főmunkatársa, aki ebben a témában már több kötetet publikált, így volt ez 2016-ban is, amikor szintén itt a könyvtárban gyűltünk össze az „Ex libris és képkultúra” című műve bemutatójának kapcsán. A legújabb könyve Nagy László Lázár többszörösen kitüntetett képzőművésznek, Cegléd város díszpolgárának kisgrafikai munkásságát mutatja be a nagyközönségnek. A júniusban rendezett 89. ünnepi könyvhétre jelentette meg az Országos Széchényi Könyvtár ezt a könyvet „Nagy László Lázár kisgrafikai világa” címmel, amely kiadását Cegléd Város Önkormányzata is támogatta. Az azóta eltelt pár hónap alatt már több külföldi szakfolyóirat is bemutatta a jelen kiadványt, így az Exlibris Aboensis 2018/3. száma Finnországban, a svájci SELCEXPRESS 2018. augusztusi, az olasz inPressioni 9. évfolyam 17., az osztrák Mitteilungen 73. évfolyam 2-es, a német Mitteilungen 2018/2., és a dán Exlibris NYT 2018/2-es száma. Legutóbb a cseh Knižní značka 2018/3-as száma ajánlotta a szakma figyelmébe. A külföldi érdeklődés magyarázata az, hogy ebben a műfajban tevékenykedő művészek és szakírók többsége jobban ismert a határon túl, mint idehaza. Ez most itt nem a magyar művészeti publicisztika kritikájaként hangzott el. A kötet megjelenéséhez annyit még hozzá kell tenni, hogy ezt a sorozatot a szerző 2012-ben indította el Csiby Mihály képzőművész kisgrafikai alkotásjegyzékének és munkásságának összeállításával.

Rátérve Vasné dr. Tóth Kornélia legújabb kötetére, annak szerkezete logikus, világos és könnyen követhető. Egy részletesen taglalt pályaképpel kezd, amelyből megismerjük Nagy László Lázár életrajzi adatait. A könyvnek ebben az első részében a szerző részletesen ismerteti művészi munkásságá-

nak főbb állomásait, eredményeit és elismeréseit. Ezt követi a kisgrafikai alkotásjegyzék, összegyűjtve a mintegy ötven év alatt készített hétszáznál több kisgrafikát. A könyv további szerkezeti egységei: névmutató, kiállítások jegyzéke, képgaléria, angol nyelvű összefoglaló, jelmagyarázat és szakirodalmi válogatás.

Ahogy a kötetet kézbe vesszük, a borítógrafikán Cegléd jellegzetes városképi motívumai láthatók. Nem véletlenül választotta ezt a szerző, hiszen Nagy László Lázár mindig fontosnak tartotta a „ceglédiséget” kihangsúlyozni. A borító fülszövegei magyar és angol nyelven nyújtanak egy tartalmi összefoglalást a kötetről. A hátoldal grafikája egy lap abból a fametszetes Don Quijote-sorozatból, amely a művész számára meghozta a nemzetközi elismerést.

Az első rész, ahogy említettem, Nagy László Lázár *kisgrafikai pályájának alakulását* mutatja be, amelyből nemcsak az alkotói munkásságát, hanem a művészetszervezői tevékenységét is megismerhetjük. Az 1960-as évektől a Kisgrafika Barátok Köre mint országos szervezet fogta össze az ebben a műfajban tevékenykedő alkotókat és gyűjtőket. Nemzetközi kapcsolatai révén a tagoknak lehetősége nyílt nemzetközi konferenciákon, kongresszusokon való részvételre. A körnek több városban alakult fiókszervezetei, így Cegléden 1971-ben hozta létre Nagy László Lázár a KBK helyi csoportját, amelynek titkáraként fáradozhatatlanul szervezte a kiállításokat, előadásokat, kirándulásokat. 1973-ban ők rendezték meg az I. Országos Találkozót. Ettől kezdve mintegy tíz éven át szervezték a kisgrafikai kiállításokat kétévenkénti ismétlődéssel a Ceglédi Ősz elnevezésű kulturális hét keretében. Mindamelllett rendszeresen részt vettek más vidéki tagszervezetek találkozóin, pl. Szegeden, Debrecenben. Meg kell említenünk, hogy alapító tagja a Ceglédi Alkotók Egyesületének is.

Ebben az időszakban az ex libris, mint sokszorosított nemesgrafikai eljárással létrehozott művészi könyvjegy reneszánszát élte, nemcsak a gyűjtők, hanem közületek, könyvtárak is elhalmazták megrendeléseikkel a művészeket.

Nagy László Lázár pár év alatt Kopasz Márta és Varga Nándor Lajos útmutatásai révén komoly metszőgyakorlatra tett szert, a linómetszés technikáját felváltotta a magasnyomatású fametszés, annak is a harántdúcos változata. Persze nem kizárólagosan művelte ezt a technikát, mélynyomású rézkarc és foltmaratásos technikákat is elsajátítva keresetté váltak az így készült lapjai is.

Ebben a részben Vasné dr. Tóth Kornélia szakavatott tematikai csoportosításban tárgyalja a könyvjegyábrák fajtáit és motívumait. Először a fontosabb és visszatérő megrendelőit veszi számba, és a hozzájuk kapcsolódó preferált motívumköröket mutatja be. Ilyenek a történelmi, irodalmi, zenei, képző- és népművészeti témák, természeti és földrajzi vonatkozások, városképek vagy egyéb kultúrtörténeti kérdéskörök; utalok itt a könyvnyomatás feltalálására példaként. Kiváló karakterérzékeléssel megáldott művészként portréábrázolások is gyakran szerepeltek Nagy László Lázár megrendeléseinek között. Másik csoportja az ex libriseknek, amelyeket külföldi és magyar pályázatokra, valamint kongresszusokra készített a művész. Harmadik csoportba tartoznak az üdvözlő lapok és alkalmi grafikák. A családi vonatkozású grafikái közül a felesége (Füle Piroska) nevére metszett lapokat emelném ki, öt sokan ismertük és most is tisztelettel emlékezünk rá. [A következőkben részletes kifejtése következett az egyes témaköröknek. – szerk.]

A könyvnek a következő szerkezeti egysége a *kisgrafikai alkotásjegyzék*, ami az ex libriseket, alkalmi, valamint a szabad grafikákat sorolja fel a keletkezésük, opusszámuk, a legtöbbször a tulajdonos vagy a megrendelő nevét tartalmazó szövegtartalmuk, az ábraleírásuk, technikájuk és méreteik szerint. A látszólag száraz adatfelsorolás is tartalmaz különböző háttérinformációt például a művész életére vonatkozóan (iskolák, érettségi találkozó stb.), a megrendelő családi-heraldikai ábrájával, természetvédelmi vonatkozásokkal, a FISAE kongresszusokkal és az itthoni KBK találkozókkal kapcsolatosan. A listából kiderül, ahogy a külföldi kongresszuson barátságot kötött egy-egy művésszel, vagy gyűjtővel, azt követően megszaporodnak az arra a névre szóló grafikák. Így volt ez az osztrák Roland Roveda művész és gyűjtő esetében a nyolcvanas években, neki és a családjának dedikálva 10-10 grafika született.

Az opuslistában és a kiállítási listában ugyanúgy megtaláljuk a fontosabb itthoni és külföldi szereplések helyszínét, minden egyes pályázat növeli ismertségét és művészi megbecsülését, mindazonáltal más itthoni grafikus bibliográfiájához szolgálhat támpontul. Először 1978-ban készített lapot a luganói FISAE kongresszusra, a legutolsó pedig az oroszországi vologdai találkozóra készült 2016-ban (utóbbi a könyv szerzője, Kornélia nevére szól).

A könyvtárak számára készített ex librisek, illetve ex bibliotheca lapok szintén többfunkciójú grafikák. Nagy László Lázár többek között itthon a ceglédi, a jászberényi, a szegedi Somogyi-könyvtár, a szentendrei Pest Megyei Könyvtárnak készített könyvtárjegyeket, külföldről a kronachi, a lomazzói, a milánói központi könyvtár nevével jelzett grafikákat emlitem, ez utóbbiak pályázati lapként készültek.

Az alkotásjegyzéket *névmutató* követi, amely segíti az olvasót az eligazodásban. A névmutató egyrészt a megrendelők neveit tartalmazza, külön jegyzék készült az intézményekről, illetve az emléklapokról, más néven in memoriam grafikákról.

A könyvnek a következő szerkezeti egységében a *főbb kiállítások jegyzékét* találjuk. Külön az egyéni kiállításokat 1969-től kezdve, az utolsót pedig ebben az évben Cegléden rendezte a rajzaiból, illetve egyedi grafikáiból. Az első csoportos kiállítások közül a legjelentősebbnek az 1970-es Ernst Múzeumban való szereplést tartja, ahol hat kisgrafikával szerepelt. Ez a nemzetközi seregszemle az akkor Budapesten megrendezett XIII. FISAE kongresszus szakkiállítása volt. A következő évben pedig az I. Balatoni Kisgrafikai Biennálén zsűrizték be a munkáját, amit a Keszthelyi Balaton Múzeumban rendeztek. Nem sorolom tovább, hiszen több száz kiállításon vett részt. Néhány külföldi helyszín, ahol a művész részt vett munkáival különböző pályázatokon, és amely gyűjtemények őrzik az ő munkáit: Barcelona, Madrid, Alcalá de Henares (Spanyolország), Helsingør, Frederikshavn (Dánia), Chrudim (Csehország), Lugano (Svájc), Sint-Niklaas (Belgium), Róma, Milano (Olaszország), Kronach, Weimar (Németország), Zacatecas, Guadalupe (Mexico), Oszaka (Japán), Amman (Jordánia), Istanbul (Törökország), Naantali (Finnország).

Maradva a közgyűjteményeknél, ex librisei, kisgrafikai számos itthoni könyvtárban is megtalálhatók, többek között itt az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtárában.

A következő rész tartalmazza azt a *képválogatást*, amit a szerző jellemzőnek és típusonként karakteresnek, illetve kifejezőnek gondolt a művész alkotásaiból. Ezt követi az *angol*

nyelvű résumé (összefoglalás), amit az előzőekben elhangzottak miatt feltétlenül szükséges volt hozzászerezni. A könyv legvégén található *szakirodalmi válogatás* a hazai és a nemzetközi hivatkozásokat összegzi.

Végezetül a következő kérdéseket tehetjük fel: Mi a jelentősége az ilyen, és ehhez hasonló műveknek? Miért fontosak az ilyen jellegű alkotásjegyzékek? Kiknek is nyújt segítséget a kiadvány? Minden tudományos és művészeti terület már hosszabb ideje foglalkozik a digitális archiválással. Fővárosi és vidéki intézmények állítják össze a központi, regionális és helyi értéktárakat. Ez a munka hiteles adatforrások nélkül nehezen végezhető, vagy legalábbis sok energiát és időt igénylő kutatások szükségeltetnek hozzá. A jelen kiadvány ebben a tekintetben forrásértékű dokumentumnak tekintendő. Továbbá Nagy László Lázár hétszázánál több kisgrafikája sokszorosító eljárásokkal készült, legtöbbször 100 példányos megrendeléssel, nem számítva a művészpéldányokat. Vegyük a felét a hétszázannak, szorozzuk be százal, azaz minimum harmincezer lapja került ki gyűjtőkhöz és intézményekhez itthon és szerte Európában. Hát nekik nyújt fontos, forrásértékű információt a katalogizáláshoz, adatfeldolgozáshoz stb. Harmadsorban Nagy László Lázár az egyik utolsó olyan mester, akinek életművében a fametszetek bírnak dominanciával, tehát mindenképpen indokolt volt ezeket szakszerűen úgy számba venni, hogy könyvtáraink és gyűjtőtársaink a további évtizedekben hivatkozásként használják ezt a kiadványt. Már csak külön ezért is köszönet illeti a könyv szerzőjét, az OSZK főmunkatársát, Vasné dr. Tóth Kornéliát, hogy ezt a hatalmas munkát felvállalta és elkészítette.

Megköszönve a mostani könyvbemutatóra szóló felkérést, szeretettel és tisztelettel köszöntöm a szerzőt és Nagy László Lázár képzőművészt! További sok sikert kívánok munkájukhoz! Köszönöm a figyelmet!

Ürmös Péter

EX LIBRIS PRO NATURA – KIÁLLÍTÁS A MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUMBAN 2018. augusztus 8., 16 óra

(A következőkben a megnyitászöveg rövidített változatát olvashatják)

Kedves Vendégeink!

Tisztelettel köszöntök mindenkit egyesületünk Ex Libris Pro Natura című kiállításán itt a Magyar Természettudományi Múzeumban. A kiállítás létrejöttével kapcsolatban köszönetünket fejezzük ki a múzeum munkatársainak, egyesületünk részéről a tárlat kurátorának és rendezőjének, Köhegyi Gyula grafikusművésznek, akinek a gyűjteménye és művei szolgáltatják az itt látható grafikák legnagyobb részét. Ehhez kapcsolódik még a Kerékgyártó László grafikusművész munkáiból összeállított válogatás, valamint a rendezésben vállalt tevéleges munkája, amit neki is szeretnénk megköszönni.

A Magyar Természettudományi Múzeum szakmai profiljához igazított válogatásunk most a természeti örökségünkbe enged bepillantást magyar és külföldi művészek munkái révén. Ez nem az első ilyen jellegű kiállítás a múzeum történetében. 1976-ban egy nagyobb volumenű ex libris seregszemlének adott otthont az intézmény akkor még a Magyar Nemzeti Múzeum épületében, ezt Csiby Mihály grafikusművész, egykori elnökünk és egyben a múzeum munkatársa szervezte és ren-

dezte. Az ő bogártani rajzaiból és illusztrációiból itt az intézményben láthattak egy kiállítást az érdeklődők 2008-ban, az ezekből álló művészeti hagyatékot pedig ma már a múzeum kezeli.

A most bemutatott anyagunk egy művészi fotókiállítás kísérő rendezvénye, amely a kisméretű grafikák intimitásával annak ellenpontjával szolgál. Az ex librisek a vitrinekben, a közties falakon és a tárlókban láthatók célirányos és tartalmi csoportosításban. A múzeumtól kölcsönzött természeti formák és preparátumok grafikák mellé helyezése még szemléletesebbé teszi a műalkotásokat.

A művekre rátérve, azokat több szempontból mutathatjuk be, így a *témaválasztás, kisgrafikai műfajok, művészek és gyűjtők*, valamint *grafikai technikák* csoportosításában.

A *témaválasztást* tekintve a növény- és állatvilág csodálatos gazdagsága ellenére vannak favorizált motívumok, amelyek évszázadokon át újra és újra megjelennek, akár allegorikus formában. Leggyakoribb a természeti motívum egyszerű leképezése, hogy annak formai szépsége ilyen módon legyen közvetítve a befogadó felé. Az itt kiállított alkotások legtöbbször ilyenek. A növényábrázolások alkotói közül emlitem Peteris Uptis, Otto Feil és Gerard Gaudaen, valamint Nagy László Lázár, Moskál Tibor és Varga Nándor Lajos nevét a fametszetek viszonylatában, a rézkarcok vonatkozásában itt-honról pedig Sterbenz Károlyt, Nagy Árpád Dánielt. Fametszetes állatábrázolások Zdeněk Mézl és Oriol Divi mellett Csiby Mihály, Kopasz Márta művein keresztül, rézkarcban Bagarus Zoltán, Budai Tibor, Szilágyi Imre, Tempinszky István művei által jelennek meg a legszemléletesebben. Az állatábrázolásoknál bizonyos motívumok asszociatív tartalommal is kiegészülhetnek, amelyek a művelődéstörténet különböző területeire vezethetnek el minket. Például a vadludak Nils Holgersson mesealakját idézik fel (Selma Lagerlöf műve); a bagoly mint Minerva baglya ismeretes az ókori mitológiából. De ilyenek a zodiákus, vagy állatövjegyek figurái is.

Tudósok és professzorok alakja, portréja, valamint a neve is gyakran felkerül a grafikákra. Néhányukat megnevezve kezdjük Nikolauz Kopernikusz (1473–1543) lengyel csillagással és Lóczy Lajos (1849–1920) geológus földrajztudós-

sal (mindkettő Kőhegyi Gyula rézkarcain látható). A lapokon találkozhatunk a Duna-Dráva Nemzeti Park volt igazgatója és a Pécsi Tudományegyetem földrajz tanszékének egykori egyetemi docense, Lehmann Antal (1936–2010) nevével, vagy Krenner József (1839–1920) ásványkutatóval, aki az MTA tagja volt, és aki a Magyar Nemzeti Múzeum Ásvány- és Őslénytár Osztályát vezette a huszadik század elején. Az ő emlékéét megőrkítő lapot Kőhegyi Gyula készítette számítógépes grafikával. Semsey Andor egyesületünk egykori vezetőségi tagja és újságunk szerkesztője pedig rokonságban állt azzal a Semsey Andor (1833–1923) mecénással és az MTA tagjával, akinek az emléktáblája itt látható az aulában.

A kisgrafikai *műfajokra* is több példát találunk: botanikai témájúak az *ex herbaria* lapok. A szőlő és a bor szintén gyakori témája grafikusoknak és gyűjtőknek, ezek az *ex vinis* lapok akár boroscímkeként is funkcionálhatnak. Otakar Mařík Fils fametszete készült hasonló témában. Az itteni *ex herbaria* lapok legtöbbször „PL–TF” monogrammal jelzett, ami Pesti László és Tarjányi Ferenc nevét rejti. Mindketten lelkes lokálpatrióták, Budapest parkjainak szakavatott ismerői, a kertrendezés szakemberei. Pesti László egykoron a Múzeum-kert, majd évtizedekig a Népliget főkertészeként sok művészt kért fel olyan lapok készítésére, ahol a növényi motívum mellett annak latin neve is szerepel. Fery Antaltól kezdve Kerékyártó Lászlón keresztül sokan készítettek ilyen lapot.

Grafikai technikák szerint is csoportosíthatjuk a műveket. A nemesgrafikai eljárások közül emeljük ki először a fametszet attól függően, hogy a fa törzsére merőlegesen vagy annak hosszában hasítják ki a nyomóformának szánt dűcöt. Mind-egyik más szerszámot és metszémódot igényel. A harántdűc mesterei az itteni válogatásból a cseh Wojciech Cinybulk (a meghívón látható bagoly készítője) és a magyar Fery Antal. A lapdűc legkiválóbb itthoni művelője Perei Zoltán. A mélynyomású technikák között a szerint teszünk különbséget, hogy metsszük vagy maratjuk a fémlemezt. A rézmetszés hazai mestere Vén Zoltán, a hidegtű és rézkarcé Horváth Hermina, valamint Kőhegyi Gyula. Foltmaratásra példát König Róbert nyomtatán találunk.

Zárásként hangozzék el egy száraz statisztikai adat: jelenlegi kiállításunkon 122 grafikát állítottunk ki közel ötven (47) művésztől. Megköszönve megtisztelő figyelmüket, ezeknek a gondolatoknak a jegyében a kiállítást megnyitom!

Ürmös Péter

KAPOLCSI KOVÁCS CSABA KIÁLLÍTÁSA

Hajmáskér, 2018. október 4.

Tisztelt érdeklődők, kedves vendégeink!

Szeretettel köszöntöm Önöket Kapolcsi Kovács Csaba, az Ajkai Kisgrafika Barátok Köre és az Ajkai Grafikai Műhely tagjának tárlatán.

A kiállítások többsége úgy kezdődik, hogy valaki elmondja a kiállító részletes életrajzát, eredményeit és méltán megszerzett díjait. Csaba esetében erre semmi szükség. Amit tudni kell róla, az kiolvasható alkotásaiból. Ha csak végigfut a szemünk a kiállított képeken, máris látjuk, hogy egyedi nagygrafikákat, ezen belül ceruza-, toll-, vagy tusrajzokat választottak ki a rendezők a sok száznyi alkotás közül. Emellett a falra kerültek sokszorosított kisgrafikák, ex librisek is. Ezek apró könyvjegyek, amelyek a könyv tartalmát a megrendelő tulajdonos és

Csiby Mihály linómetszete, X3 (1980), 85×55

a művész együttműködésével foglalják össze tényérnyi felületen. Az a nagyszerű bennük, hogy kicsi méretük ellenére mély gondolatokat, apró részleteket is képesek kifejezni.

Azt is azonnal felmérhetjük, hogy jórészt mesék alapján készült grafikákat hozott Önökhöz a művész. A mese nem életkorhoz kötött irodalmi alkotás. Vannak ugyan gyermekmesék, de azokat is felnőttek írták, ők kelljenek ahhoz, hogy a gyerek hallhassa és érthesse őket. Mesélőnek és hallgatónak is könnyebb a dolga, ha a szövegek képeskönyvekben találhatóak, mert akkor az illusztrációk segítik a történet megértését, a szereplők jellemének megismerését, a helyszínek elképzelését.

Kapolcsi Kovács Csaba kiállított grafikái azonban nem egyszerű illusztrációk. Készített ilyeneket megrendelésre néhány könyvhöz, pl. Mikszáth Kálmán A két koldusdiákjához, de ott a megrendelő igényeinek is meg kellett felelni.

Csaba grafikái komplett felnőttmesék. Pontosabban a mesék eszenciái, tömörített kivonatai. Sok tapasztalat, egyéni látásmód, lélekismeret és tudás kell ahhoz, hogy egy-egy A/4-es lapnyi alkotásba bele lehessen sűríteni a múltat, jelent és jövőt, avagy a föld-víz-levegő hármását úgy, hogy azok a születés, az élet és halál összefüggéséről szövegeket, ráadásul a mese nyelvén.

Ennek a művészi munkának *feltételei, eszközei és módszerei* vannak, s ha a három együtt van, akkor lesz a vonalakból alkotás.

Vegyük sorra!

Első számú feltétel a tehetség, ami valamilyen formában és mértékben bennünk van. De ahhoz, hogy felismerjük, kell valaki, aki értő szemmel figyeli a gyermek fejlődését és észreveszi benne a csiszolatlan gyémántot. Aztán elkezd csiszolni.

Kell kedvező családi légkör, ami nem csak engedi, hanem támogatja is a tehetség kibontakozását. Folytathatnánk közösen is: jó iskola, anyagi biztonság...

Egy másik feltételből, a művészi munka eszközeiből felsorolhatatlanul sok van. Itt is van első számú eszköz, az emberi, művészi agy, ami az átlagostól eltérően veszi észre a megjelenítésre alkalmas témát. Ezután az alkotó képességei szerint választ kivitelező eszközt. Az író a nyelvet, amin gondolkodik, a grafikus pedig a ceruzát, vésőt vagy karcolóót.

Végül a módszer az, ahogyan a témát megközelíti, kezeli. Csabát gyermekkorától óta papír, betűk és kézműves eszközök sokasága vette körül. Mindent megfigyelt, majd kipróbált. Az volt az alapállása, hogy a papírlap nem maradhat üresen. Ahol papír van, ott ceruza is van. Csaba tankönyveinek, füzetekéinek, otthon talált nyomdai hulladékpapírjainak minden oldalára került valami rajz. Előbb mesefigurák, kedvenc állatok, aztán a macska mellé egy tükör, a tükör mögé egy gömb, amögé a mesék üveghegye vagy a királyi palota.

A látszólagos képi rendetlenséget valami mégis összefogja, alkotássá rendezi. Ennek a valaminek, az ÜZENETNEK a kellékei azok a visszatérő motívumok, amik mindig ugyanazt jelentik.

Például a palota a hatalom, a biztonság, a gazdagság, a nagyság, ugyanakkor a bezártság szimbóluma.

Az óperencia, a víz az élet eredetének és fenntarthatóságának, no és a tisztaságnak a jelképe.

Az óra egyértelműen az idő múlására, megismételhetetlenségére figyelmeztet bennünket.

Csaba azonban nem elégszik meg a mindenki által könnyen felismerhető jelképekkel. Ő az óra helyett vagy mellett gyakran csak a régi vekker felhúzóját rejti el grafikáin. Azt

hihetjük, hogy ez olyan kevés, kicsi és észrevétlen, hogy szóra sem érdemes. Pedig gondoljunk bele: az óra önmagában csak egy élettelen tárgy, ami akkor válik értékűvé, ha mutatja az idő múlását. Ehhez pedig fel kellett húzni. Nem volt digitális és okos, mint most, hanem minden este kézbe kellett venni, mintegy megköszönni az napi körbejáró, unalmas munkáját, majd átadni neki a mi energiánkból annyit, amennyi a következő napi feladata ellátásához kell. Ez a felhúzókar tehát a rendszerességet, a ciklikusságot, a szolgálatot, valaminek az elejét és végét, nem utolsó sorban az ember és tárgy kapcsolatát is magában hordozza.

Grafikus meséinek is visszatérő elemei a fantasztikumok. A lények vagy tárgyak attól lesznek csodások, hogy valamiből többet tudnak, mint mi, mások, mint mi, vagy csak a képzelet szülöttei. Csabánál rendszeres szereplők a sárkányok. Nem a tűzokádó rosszak, hanem a jelenlétükkel erőt képviselő, rendet és fegyelmet tartók. A Kijárat című rajz előterében békésen hever egy sárkánytest, oldalán egy négyzetel, a majdnem leg-tökéletesebb mértani alakzattal, oldalának támasztva egy létra. Kijárat? Bejárat? Feljárat? A sárkány szárnyai pedig a kép bal oldalán a vészkiárat felirat fölött lebegnek. Mindenki szabadon engedheti fantáziáját az alkotás továbbgondolásához.

A létra a felemelkedés lehetőségének jelképe. Arra figyelmeztet, hogy legyenek új céljaink, feladataink, azokat akarjuk megvalósítani. A létra a fokozatosság betartására is figyelmeztet, de arra is, hogy nem csak felfelé, hanem lefelé is vezet út. Ezekon a grafikákon összeköti a valóságot a képzelettel.

Kapolcsi Kovács Csaba grafikái felszabadulttá, felnőtt gyermekké tehetnek minket.

Azt kívánom, hogy örömük legyen ebben, tegyék széppé és tartalmassá az estéjüket!

Padné Szabó Mária

A JUBILÁLÓ BAKACSI LAJOS TÁRLATA

Kiállítást ajándékozott a KBK szegedi csoportja a jubiláló Bakacsi Lajos festő- és grafikusművésznek

2019. január 4-én, pénteken délután Szegeden, a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtárban szép számú érdeklődő közönség előtt megnyílt Bakacsi Lajos „50 év a grafika vonzásában” című kiállítása.

Sikaláné Sánta Ildikó, a könyvtár igazgatónöje köszöntötte a tárlatnyitón megjelenteket. Örömmel adtak helyt Bakacsi Lajos festő- és grafikusművész kiállításának, mert a művészek és a könyvtárak kulturális céljai elválaszthatatlanok.

Tóth Zoltán, a Vedres István Építőipari Szakgimnázium tanintézmény vezetőhelyettese, a volt kolléga személyes hangú bevezetőjében elmondta, hogy családjuk gyermekkorától óta a grafika művelése és szeretete által szoros kapcsolatban áll Bakacsi tanár úrral. Ezért vállalta el a jubileumi tárlatnyitó levezetését. Az évek váltották egymást és Bakacsi Lajos 70 éves lett. Nem sok embert ismer, akit ismerősei ennyi idősen sem „bácsiznak”, hanem a keresztnévén szólítanak: Lajos az egyik közülük. Számára, aki gyermekkorától óta ismeri, megfoghatatlanul repül az idő. Pár éve még kollégák voltak a Vedresben és együtt nyögték a nemzet napszámosságainak sorsát, ma Lajos arcán pedig már a jól megérdemelt nyugdíjas évek derűjét látja. Bár ahogy visszagondol a kollegiálisan együtt töltött évtizedekre, talán ő volt az egyetlen tanár a suliban, akit mindig derűsnek és kiegyensúlyozottnak láttak. Nem is emlékszik olyan napra, amikor akár egy pillanatra is kizökkent

volna ebből a lelkiállapotából. Ezt a kollégák akkoriban vérbeli művészegettségének tulajdonították, a mai szememmel nézve inkább egy (a feltétlen harmóniára tudatosan törekvő) zen-mesterre hasonlít. A szegedi művészeti életben jártas polgárok jól ismerik Lajos munkásságát. Tóth Zoltán számára különleges esemény, hogy egy gyermekkorra óta ismert embernek és kollégának – most jubiláló, hírneves művésszé válásának – életútját évtizedeken át láthatta.

Bakacsi Lajos pedagógus, festő- és grafikusművész Szegeden született 1949-ben. A szegedi Radnóti Miklós gimnázium műszaki rajz tagozatos osztályában érettségizett. Hemmert János festőművész volt a rajztanára, aki magával ragadó egyéniségével nagy hatást gyakorolt tanítványára. A Szegedi Tanárképző Főiskolán Cs. Pataj Mihály, majd a két felső évfolyamon Vinkler László professzor volt a mestere. 1972-ben diplomázott és elnyerte a tanárképző főiskola kiváló tanárjelöltje címet. 1980 augusztusától a Vedres Építőipari Szakközépiskolában szabadkézi rajzot és ábrázoló geometriát tanított. A 2000-ben indult rajz tagozatos osztály tantervét is ő dolgozta ki. A tagozaton szabadkézi rajzot, festési, grafikai technikákat, számítógépes grafikát és a műalkotások elemzése tárgyakat tanította. Az épület felújítások irányítása alapján alakították ki a rajzi kabinetet. Hangyaszorgalommal szerelte fel azt és látta el a megfelelő szakmai eszközökkel, szemléltető anyagokkal. Az iskolában életművet alkotott, a tanításnak élt. Tanártársai szerették, tisztelték, tanítványai pedig rajongtak érte.

Tóth Zoltán bejelentette, hogy Bakacsi tanár úr életéhez kapcsolódó fontos esemény következik, és átadta a szót Nagy János Miklósnak, a Vedres István Építőipari Szakgimnázium igazgatójának. Ő mosolyogva mondta, hogy kettős szerepben van jelen. Diákként Bakacsi tanár úr tanítványa volt, majd később kollégák lettek. Most pedig az intézet igazgatójaként az a megtisztelő feladat vár rá, hogy a Vedres szakképző új jelvényét feltűzze Bakacsi kolléga úr zakójára, és ezzel az aktuálisan Őt az intézet tanári testületének, örökös tiszteletbeli tagjai sorába emelje. (Kacagással és nagy tapsal ünnepelték a megjelentek a megtisztelő bejelentést.)

Ezt követően e sorok írója Gárdonyi Géza: Éjjel a Tiszán című remekműű versét mondta el.

Rácz Mária, a Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület szegedi csoportja nevében köszöntötte a tárlatnyitó közönséget. Gratulált Bakacsi Lajos tagtársunknak, csoportunk művészeti vezetőjének 70. születésnapja, és kiállító művészi pályájának 50 éves jubileuma alkalmából. Nagy taps kíséretében adta át a szegedi KBK csoport közös grafikai ajándékát. Elárulom – mondta – a jubileumi kiállítás születésének titkos történetét. Már egy évvel ezelőtt jelezte Lajosnak, hogy a kerek születésnapra kiállítást kellene rendezni. Lajos határozott nemmel válaszolt. Ismerve szerénységét és ragaszkodását a kimondott szóhoz, erről többet nem is beszéltek, de szándékát tovább dédelgette. Helyként a Somogyi-könyvtár (mindig szíves támogatása) adta lehetőségét mérlegelte. Ha ő nem akar kiállítani, akkor kiállítandó anyagot (grafikákat és képeket) sem ad. Elhatározta, hogy saját grafikai gyűjteményében lévő, Bakacsi művészi ex librisekből és kisgrafikákból összeállított kiállítással ajándékozza meg Őt. Biztos volt abban, hogy a kiállítás tárlóiba kerülő kisgrafikai lapok, a fa-, linómetszetek és a számítógépes technikával készült műalkotások méltó és hiteles áttekintést adnak Bakacsi Lajos 50 éves grafikai munkásságáról. A Somogyi-könyvtár örömmel vállalta a tárlatot és biztosította

a tárlókat is. Hozzákezdett a kilencven ex librist, képgrafikai lapot bemutató jubileumi kiállítás – Lajos tudtán kívüli – megrendezéséhez. Örömmel látta, hogy több lapjával emléket állított a neves, a volt szegedi nagy grafikus mestereknek és volt KBK tagtársainak.

A 90 lapból álló anyag nagy része ex libris, alkalmi grafika, újévi, születésnapjok jókívánság. Szerepel a kiállításon a 2018-ban, a siennai pályázatra készült linómetszet is a zsám-béki premontrei apátság romtemplomról, mely jelenleg Olaszországban vándorkiállításon vesz részt több magyar művész munkájával együtt. A mappák között vannak a Mario de Filippisnek, és a költő barátainak versesköteteibe készült illusztrációk is.

Nagy tapsal jutalmazta a tárlatnyitó közönsége Rácz Mária-nak, a szegedi KBK csoport titkárának a tárlat keletkezésének szeretettől vezérelt nagyszerű ötletét és a kiállítás létrehozását. A szemet gyönyörködtető és lelket melengető ex librisekhez és kisgrafikákhoz mindannyian szívből gratulálunk Bakacsi Lajos művész úrnak. Fél évszázadnyi művészi törekvésének hiteles dokumentuma ez a tárlat. Bravúros rajzi tudása mellett a kemény és határozott vonalvezetése a másik szembevető sajátossága. A személyek és a tárgyak rajzának hitelesítő biztonsága figyelhető meg már a legkorábbi lapjain is. A fehér és a fekete tónusok bátor alkalmazása mellett a részletek finom kidolgozása, valamint a felületek aprólékos, érzelmekkel teli megformálása és kitöltése fogja meg a figyelmes nézőt. Igen, hatnak ránk a lapok. Műalkotások nézésekor mindig jusson eszünkbe Vinkler mester figyelmeztetése: A kép arra való, hogy megindítsa a gondolatot..., mert a műalkotások beszélnek. A 90 kiállított grafikai lap európai szintet képvisel, Európa és a kontinensek bármely igényes szalonjában elismerést váltana ki, amint ez már eddig is számtalanszor megtörtént. Mindannyiunk nevében köszönetet mondhatunk Bakacsi Lajos festő- és grafikusművész úrnak és a kitűnő tanárnak eddigi élete

Bakacsi Lajos linómetszete, X3 (1976), 110×65

alkotó munkájáért. Kezét megfogva kívánunk neki boldog születésnapot és további ihletett alkotóéveket.

A tárlatnyitó közönsége, barátok, kollégák, volt tanítványok, ismerősök gratuláltak, ajándékkal, baráti öleléssel köszöntötték a 70 éves művészt. A műgyűjtők és a Bakacsi-lap tulajdonosok nagy érdeklődéssel keresték a tárlókban a nevükre készített kedves lapjukat. Kedves színfoltja volt a tárlatnyitónak, amikor a jókívánságok és gratulációk között a Székesfehérvárról érkezett Stockinger József műgyűjtő társunk rigmussal köszöntötte a művészt.

Jó hangulatban, koccintással vidámított baráti beszélgetéssel fejeződött be a kettős jubileumot köszöntő tárlatnyitó rendezvény.

Zenei József

HELYREIGAZÍTÁS

Előző, 2018/4. számunkhoz kapcsolódóan a következő kiigazításokat tesszük:

Az Adatok Perei Zoltán főiskolai éveiről c. cikkben Perei Zoltán születési adata helyesen: 1913.

A Hírek rovatban a Vályi Csabára vonatkozó, Ismét lezárult egy életmű... c. cikkben említett 1972-es év helyett (melyet egyébként több szakirodalom is helytelenül így állít) a művész 1961-ben végzett a Képzőművészeti Egyetemen.

HÍREK

Nagy László Lázár (1935–2019) ceglédi grafikuskész, a város díszpolgára 2019. január 12-én, életének 83. évében elhunyt. Temetése január 24-én volt a ceglédi református Öregtemetőben. Az ezt megelőző búcsúztatón a ceglédi Városháza aulájában a Kisgrafika Barátok Köre nevében a művész kisgrafikai életművéről könyvet összeállító Vasné dr. Tóth Kornélia mondott gyászbeszédet, melyben kiemelte: „a ceglédi kisgrafika nagymestere, Nagy László Lázár halálával pótolhatatlan veszteség érte a hazai és nemzetközi kisgrafikai életet”.

Exlibris Český Krumlov 2019

Nemzetközi gyermek és ifjúsági kisgrafika verseny

A Český Krumlovi Gyermek és Ifjúsági ház (DDM) nemzetközi gyermek és ifjúsági kisgrafikai versenyt rendez a cseh Exlibris Gyűjtők Egyesülete (SSPE) által Český Krumlovban megtartandó kongresszus alkalmából „Exlibris Český Krumlov 2019” címmel. A verseny témája: „Český Krumlov – a Rosenberg (Rožmberk) család története – épületek, kézművesség és hagyomány”. A versenyre a világ összes országából jelentkezhetnek a gyermekek, tanulók és diákok. A résztvevők hat kategóriában versenyezhetnek 2019-ben betöltött életkoruk és képzőművészeti képesítésük szerint. A versenyen való részvétel ingyenes.

Csak eredeti, 2018-ban és 2019-ben, hagyományos grafikai technikákkal vagy számítógéppel készült grafikák az elfogadottak. A grafikák legnagyobb mérete 170 mm × 250 mm, maximálisan A4-es papíron.

Minden résztvevő maximum három kisgrafikával pályázhat. Minden kisgrafikából két egyforma aláírt nyomatot kell beküldeni. A kisgrafikák részét kell, hogy képezze az olvasható EX LIBRIS vagy EXL felirat és a tulajdonos teljes neve vagy a név kezdőbetűi.

A grafikákat borítékban, láthatóan EXLIBRIS felirattal ellátva kell 2019. május 31-ig beküldeni a következő címre: Dům děti a mládeže Český Krumlov, Linecká 67, 381 01 Český Krumlov, Csehország.

Részletes információkat angol nyelven a következő e-mail címen lehet szerezni: reditel@ddmck.cz

A nyertes kisgrafikák díjainak az átadására 2019. október 5-én kerül sor Český Krumlovban az SSPE kongresszusán.

Bartolomej Rudas (SSPE)

EGYESÜLETI HÍREK

KÖZGYŰLÉSI MEGHÍVÓ

A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület **2019. április 27-én (szombaton) 9 órakor megtartja évi rendes közgyűlést a Pest-Budai Árveterezházban, Budapest VII. ker., Erzsébet körút 37., I. em.** Amennyiben a közgyűlés nem határozatképes (mert a tagok több mint fele nem képviselteti magát), akkor **ugyanazonnap 10 órai kezdettel a közgyűlést megismételjük a Pest-Budai Árveterezházban.** A megismételt közgyűlés a megjelent egyesületi tagok számára tekintet nélkül határozatképes, ezért nincs jogi akadály annak, hogy a jelen meghívóban feltüntetett pontokban döntést hozzon. A közgyűlés nem nyilvános. (Alapszabály III./1.1 pont)

Napirendi pontok:

1. Az egyesület ügyvezetőjének beszámolója a 2018-as évről.
2. A vezetőség beszámolója az egyesület művészeti tevékenységéről a 2018-as évben.
3. Ürmös Péter vezetőségi tag és elnök lemondásának elfogadása.
4. Új vezetőségi tag és elnök megválasztása.
5. Az egyesület felügyelő bizottságának beszámolója az elmúlt évről.
6. A közgyűlés döntése a 2018. évi mérlegbeszámoló elfogadásáról.
7. Éves tagdíj megállapítása.
8. Egyéb
9. „KBK 60” megemlékezés, ennek keretében a KBK megalakulásának 60. évfordulójára megjelent „Múltunk neves ex libris gyűjtői” (szerző: Vasné dr. Tóth Kornélia, Budapest, KBK, 2019) c. kötet bemutatója

Tagdíjakat és adományokat kérjük a CIB Bank 10700268-70112139-51100005 számlaszámra befizetni. A számla tulajdonosa a Kisgrafika Barátok Köre. Csekket nem tudunk küldeni! A tagdíj még 2000 forint, külföldieknek 30 euro.

*

Mivel lapzártáig az egyesület pénzügyi mérlegbeszámolója nem készült el, nem tudjuk ismertetni.

*

Országos találkozó a közgyűlés napján nem lesz.

SUMMARY

Dr. Kornélia Tóth Vas: It Happened 60 Years ago... Establishing the Circle of Friends of Small Graphics (1959) in the Light of Contemporary Sources

The article describes the first Hungarian ex-libris associations and the creation of the Small Graphics Friends Circle (KBK). The main organizers were collector István Réthy and artist Béla Stettner. The select letters published here for the first time provide an insight into the circumstances of the formation including the early rules for recruiting both collectors and artists.

Dr. Kornélia Tóth Vas: István Réthy (1909–1988) in Bookplates of Famous Collectors Series at the National Széchényi Library

It is the 110th anniversary of the birth of István Réthy in Kunhegyes. He was lawyer. He lived in Debrecen and then in Budapest. He became a long-term Secretary of KBK (1959–1979). He participated in several international ex-libris congresses. His ex-libris collection of high quality plates reached 25,000 items in its days of glory. His main motifs of interest were representations of dogs, cats, landscapes, music and model railway.

Dr. Kornélia Tóth Vas: In memoriam László Lázár Nagy (1935–2019)

Graphic artist László Lázár Nagy of Cegléd passed away on January 12, 2019. The author of this article presented an oeuvre catalogue comprising more than 700 small graphic works and enumerated hundreds of exhibitions in a book published last year.

Péter Ürmös: Book Launch at the National Széchényi Library, October 3, 2018

This speech was written for the presentation of the book *Small Graphic World of László Lázár Nagy* by Dr. Kornélia Tóth Vas at the National Széchényi Library. The structural units of the book are outlined and the foreign acclaim of the book is also highlighted.

Péter Ürmös: Ex Libris Pro Natura - Exhibition at the Hungarian Natural History Museum

A selection of small graphics accompanying a photo exhibition with animal and botanical motifs in addition to portraits of scientists gave an insight into our natural heritage through the work of Hungarian and foreign artists. The author groups the works according to motifs-themes, genres, and graphic techniques.

Mária Padné Szabó: Exhibition of Csaba Kapolcsi Kovács

The exhibition, opened in October 2018 in Hajmáskér, introduced the drawings of a member of both the Ajka Group of KBK and the Ajka Graphic Workshop. Mostly inspired by fables, the main motifs of these works are palace, power, wealth, sea, clock, dragon, and ladder.

József Zenei: A Jubilee Exhibition of Lajos Bakacsi

The exhibition entitled "50 Years in Service of graphics" was presented by the Szeged Group of KBK for the graphic artist Lajos Bakacsi who just turned 70 years of age. Most of the 90 works exhibited were ex-libris, occasional graphics, New Year or birthday greetings.

News, Society Matters

AUSZUG

Kornélia Vasné dr. Tóth: Es ist 60 Jahre her... Die Bildung des Kleingrafik Freundkreises (1959) laut damaligen Quellen.

Die Bildung der Ersten Ex Libris Vereine, dann die Erstellung des heute auch laufende Kleingrafik Freundkreises wird in dem Artikel eingezeigt. Der Kleingrafik Freundkreis wurde vor 60 Jahren durch István Réthy und Béla Stettner gegründet. Die angezeigte Quellen geben einen Überblick mit der damaligen Rechtschreibung, über die Umstände der Gründung und die Zustände des Eintritts.

Kornélia Vasné dr. Tóth: Ex Libris von berühmten Sammlern in der Széchényi Nationalbibliothek. István Réthy (1909-1988)

Vor 110 Jahren ist István Réthy, der Sekretär des Kleingrafik Freundkreises am Kunhegyes geboren. Er hat in Debrecen und auch in Budapest gelebt. Zwischen 1959 und 1979 hat er die Aufgabe des Freundkreises organisiert. Er hat sich an mehreren internationalen Ex Libris Kongress teilgenommen, die aus hochwertige Karten bestehende Sammlung hatte eine maximale Stückzahl um 25 000.

Kornélia Vasné dr. Tóth: In memoriam László Lázár Nagy (1935-2019).

László Lázár Nagy ist am 12. Januar 2019. gestorben, er stammte aus Cegléd. Sein Kleingrafiklebenswerk wird in durch Kornélia Vasné dr. Tóth zusammenstellte Volumen angezeigt. In dem befindet sich mehr als 700 Kleingrafik aus der Sammlung des Künstlers, und mehrhundert Ausstellung wurde auch angezeigt, als würdige Kopfbeugen vor der Arbeit des Künstlers.

Péter Ürmös: Buchvorführung in der Széchényi Nationalbibliothek

Der Text wurde an der Buchvorführung des durch Kornélia Vasné dr. Tóth geschriebene Buchs: *Die Kleingrafikwelt von László Lázár Nagy (2018)*. zusammengestellt. Es beschreibt die strukturellen Einheiten des Buches, dadurch präsentiert die Arbeit des international anerkannte Grafikers. Er hebt auch das internationale Echo des Buches hervor.

Péter Ürmös: Ex Libris Pro Natura – Ausstellung in dem Ungarischen Naturwissenschaftlichen Museum

Die zu dem Profil des Naturwissenschaftlichen Museums gerichtete Ausstellung in 2018 gab eine Einblick in der Naturerbschaft durch die Arbeit den ungarischen und Ausländer Künstlern. Die Grafiken der Ausstellung wurden gruppiert nach Motiven-Themen, Gattungen und grafische Techniken.

Mária Padné Szabó: Ausstellung von Csaba Kapolcsi Kovács

Die Ausstellung wurde in Hajmáskér in Oktober 2018 geöffnet, und hat die Arbeit des Mitglieds des Ajkaer Kleingrafik Freundkreises und der Ajkaer Grafischen Werkstatt angezeigt. Die Grafiken wurden am meistens nach Märchen gemacht, die Hauptmotiven sind die Paläste, der Macht, die Reichtum, der Uhr, der Drachen, der Leiter.

József Zenei: Die Ausstellung der jubilierende Lajos Bakacsi

Die Szegeder Gruppe der Kleingrafik Freundkreises hat eine Ausstellung geschenkt an dem 70 Jahre alt Lajos Bakacsi, der schon seit 50 Jahre als Grafiker Arbeitet. Die Ausstellung wurde in der Somogyi Károly Stadtbibliothek eingerichtet, mit dem Titel „50 Jahre in dem Zug des Grafiks“. Die Sammlung besteht aus 90 Karten, die am meistens Ex Libris, aber auch Grafiken zur verschiedene Gelegenheiten sind.

Nachrichten, Vereinnachrichten

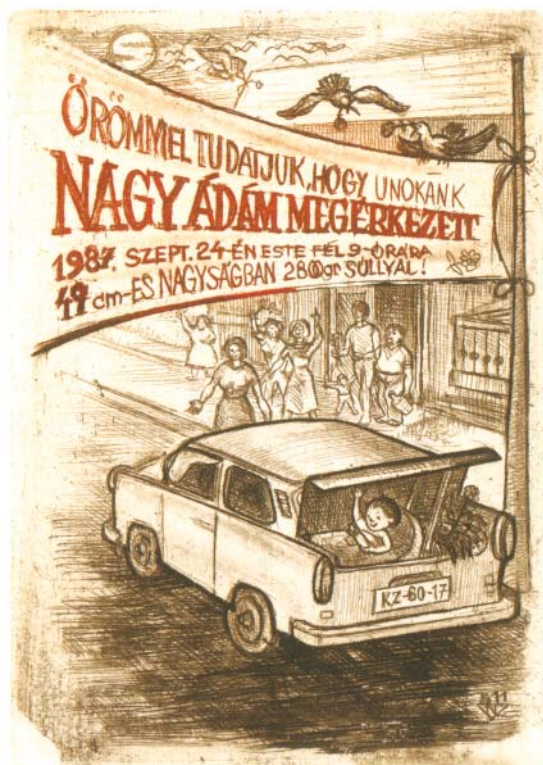
Nagy László Lázár grafikája, C3/C2, op. 585 (1997), 75×105

Nagy László Lázár grafikája, C2/C3/C5, op. 616 (2001), 90×120

Nagy László Lázár rézkarca, C3, op. 679 (2009), 55×105

Nagy László Lázár grafikája, C3/C2, op. 511 (1987), 100×70

Kapocsi Kovács Csaba rézkarca, C3 (2018), 108×68